

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST V OBLASTI
GRAFOMOTORIKY DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU NA
VYBRANÝCH MŠ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANNA BUREŠOVÁ

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Soukupová, Ph.D.

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2022

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych ráda poděkovala Mgr. Pavle Soukupové Ph.D. za vstřícný přístup, odborné vedení a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod.....	3
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	4
2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST.....	6
2.1 ZNAKY ŠKOLNÍ ZRALOSTI	6
Tělesný vývoj a zdravotní stav.....	6
Poznávací funkce.....	7
Práceschopnost.....	7
Osobnost.....	8
3 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST	9
3.1 ŠKOLNÍ NEPŘIPRAVENOST	10
3.2 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	10
4 GRAFOMOTORIKA U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	12
4.1 VÝVOJ GRAFOMOTORIKY	13
4.2 VÝVOJ KRESBY LIDSKÉ POSTAVY	13
4.3 GRAFOMOTORICKÉ CVIKY	14
4.4 VIZUOMOTORIKA.....	16
4.5 KRESBA.....	16
4.6 LATERALITA.....	17
4.7 SEZENÍ U STOLU.....	17
4.8 ÚCHOP TUŽKY.....	18
5 PRAKTICKÁ ČÁST.....	20
5.1 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	20
5.2 HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	21
5.3 POZOROVÁNÍ BĚHEM TVORBY GRAFOMOTORICKÉHO ZADÁNÍ.....	21

5.3.1 Požadavky na hodnocení pracovního listu č. 1	22
5.3.2 Požadavky na hodnocení pracovního listu č. 2	22
5.3.3 Požadavky na hodnocení pracovního listu č. 3	22
5.3.4 Požadavky na hodnocení psacího náčiní a držení těla	23
5.4 VYHODNOCENÍ GRAFOMOTORICKÝCH ÚKOLŮ	23
6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	30
ZÁVĚR	31
SEZNAM LITERATURY	34
PŘÍLOHY	36

Úvod

V bakalářské práci se věnuji tématu školní připravenosti v oblasti grafomotoriky dětí předškolního věku na vybraných mateřských školách. Téma jsem si vybrala především z toho důvodu, že grafomotoriku považuji za velmi důležitou oblast, která má svoje základy v jiných oblastech a pro vstup dítěte na základní školu je nezbytná. Nejednou jsem se setkala v mateřských školách s tím, že grafomotorické cviky a úkoly plnily pouze děti předškolního věku. Ostatním dětem nebylo ani nabídnuto se grafomotorického cvičení účastnit. Proto bych ráda téma grafomotoriky blíže přiblížila. Každé dítě se do školy těší. Těší se, že se naučí psát, číst a počítat. Právě pro psaní je důležité mít grafomotoriku na dobré úrovni. Nejen z toho důvodu je vhodné, aby byly grafomotorické cviky v mateřských školách dostatečně zařazovány, jak u předškolních dětí, tak u dětí mladšího věku. Učitelka by měla vědět, jakými cviky a úkoly grafomotoriku správně rozvíjet. Důležité je také zvolit vhodnou motivaci. Pokud dochází k rozvoji grafomotoriky správně, dochází i ke správnému vývoji jedince.

V teoretické části přibližuji období předškolního věku dítěte, zaobírám se pojmy školní zralost a školní připravenost. Blíže přibližuji vývoj grafomotoriky a vývoj kresby. Zmiňuji grafomotorické cviky, objasňuji pojem vizuomotorika a také blíže specifikuji držení tužky. Věnuji se okolnostem, které mají na rozvoj grafomotoriky vliv.

V úvodu praktické části zmiňuji výzkumné otázky a popisuji cíl mé práce. Tato bakalářská práce je založena na kvalitativním výzkumu. V závěru praktické části jsou shrnuty výsledky výzkumu a jsou zodpovězeny výzkumné otázky.

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní období je označováno jako nejvýznamnější z hlediska rozvoje dětské osobnosti a trvá přibližně od tří do šesti let. Je ukončeno vstupem do školy a bývá považováno za jedno z nejdůležitějších (Vágnerová, 2000). Typickým rysem tohoto období je zvědavost, fantazie a utváření si vlastního názoru. Na všechno se dítě ptá otázkou „Proč?“ (Říčan, 2004). Toto období je někdy nazývané obdobím hry. Během tohoto období dítě potřebuje více než obvykle řád, klidné vedení, stabilní zázemí v rodině i v instituci, kam dochází (Bednářová a kol, 2007). Typické je také odpoutání od rodiny a rozvoj aktivit, při nichž se dítě prosadí ve vrstevnické skupině (Vágnerová, 2000).

Během tohoto období dochází ke zpomalení a harmonizaci vývoje a výrazněji se projevuje individuálnost dítěte. Představivost je velmi výrazná. Je běžné zpracování informací pomocí fantazie, protože předškolnímu dítěti pomáhá při orientaci na světě. Díky tomu jsou pro něj informace srozumitelnější a přijatelnější. Toho si všímáme nejčastěji při vyprávění a v průběhu hry. S dětskou fantazií jsou spojeny i nepravé lži. Ty vznikají spojením fantazie a vzpomínek. Na rozdíl od pravé lži si je dítě jisté pravdivostí. Dítěti v tomto věku nechybí ani magické myšlení. Ve svém myšlení děti přiřazují neživým věcem lidské rysy a vlastnosti (Švingalová, 2003).

Ve fyzickém vývoji dochází k nárůstu svalové hmoty a k růstu dlouhých kostí. Proto toto období nazýváme stádiem první vytáhlosti. Postava předškoláka je většinou štíhlá a během roku dítě může vyrůst až o sedm centimetrů. Zápěstní kůstky osifikují přibližně v šesti letech a to má vliv na rozvinutí pohybů jemné motoriky.

Motorické dovednosti jsou velmi dobré a dítě nemá problém naučit se lyžovat nebo plavat. Mezi pátým a sedmým rokem se prořezává stálý chrup. Dítě používá přibližně pět tisíc slov.

Začíná si uvědomovat samo sebe. Ví, že nesmí mluvit vulgárně a že se nemá vztekat. Je velmi snadno ovlivnitelné, snadno se nechá ovlivňovat druhými osobami. Fixace na rodinu přetrvává, a právě v rodině dítě získává základní normy chování.

Pro tento věk je dále typické, že se dítě velmi rychle seznamuje s ostatními. Mezi dětmi často vznikají hádky a konflikty. Důvodem je ve většině případů spor o hračky. Vyhvíjí se

schopnost asertivity, obrany a občasná agrese je součástí normálního vývoje dítěte (Thorová, 2015).

2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST

Termíny školní zralost a připravenost mají sice různý význam, ale cílem obou je zjistit, zda je dítě připraveno na vstup do školy po všech stránkách. Školní zralost chápeme jako vnitřní vývojové předpoklady, jež se vztahují k funkcím závislým na zrání. Dozrává centrální nervová soustava, tudíž se zlepšuje odolnost jedince vůči zátěži, rozvíjí se soustředění a také se snižuje emoční labilita. Školní připravenost hodnotíme spolu s výchovou a vlivem vnějšího prostředí, které ovlivňují vývoj předškolního dítěte. Jde tedy o řeč dítěte, samostatnost a sebeobsahu. Do oblasti připravenosti řadíme také grafomotoriku a motorickou oblast dítěte (Hana, Otevřelová, 2016, s. 55).

Zahájení povinné školní docházky je pro dítě a jeho rodinu významnou životní událostí. (Bednářová, Šmardová, 2015). Na dítě jsou při vstupu do školy kladeny větší nároky na práci a soustředěnost. Vstup do školy představuje pro dítě zátěž a také dlouhodobý vývojový úkol. Na dítě jsou kladeny nároky, jež by mělo zvládnout. Mělo by si k vyučování a škole vytvořit pozitivní vztah. Aby toho všeho bylo docíleno, mělo by dítě dojít do určitého stupně vývoje. Tento stupeň vývoje nazýváme školní zralost (Říčan, Krejčířová a kol., 1995).

Měřítkem pojmu školní zralost je částečné naplnění, nenaplnění, ale také nezvládnutí Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání (RVP PV).

2.1 ZNAKY ŠKOLNÍ ZRALOSTI

TĚLESNÝ VÝVOJ A ZDRAVOTNÍ STAV

Zhodnocení tělesného vývoje a zdravotního stavu dítěte je v kompetenci praktického lékaře, který posuzuje celkovou tělesnou zralost. Důležitost hraje vyjádření rodičů a učitelů mateřské školy, kteří tráví s dítětem velkou část dne. To, že dítě dosáhne věku šesti let neznamena, že je přiměřeně fyzicky zralé. Někdy je potřeba, aby lékař dal podnět k podrobnějšímu psychologickému, neurologickému nebo jinému vyšetření.

Hmotnost a výška nejsou prvotními ukazateli zralosti, ale je třeba brát je v úvahu, a to nejen z toho důvodu, že drobnější tělesná konstituce může být příčinou zvýšené únavy dítěte nebo jeho snížené odolnosti vůči stresu. Dítě může mít také pocity slabosti,

méněcennosti a může se i stát terčem posměchu. Zahájení školní docházky by se mělo více zvažovat u dětí s rizikovějšími faktory během těhotenství matky, nebo v poporodní fázi (např. u předčasně narozených dětí s velmi nízkou poporodní váhou). Zvýšená pozornost je nutná i u dětí, které mají problémy ve vývoji motoriky a řeči. U těchto se velmi často vyskytují poruchy pozornosti, aktivity nebo také poruchy učení (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 2–3). Důležitým ukazatelem je i celkové zdraví dítěte – jeho aktuální a dlouhodobý zdravotní stav. To dokáže nejlépe posoudit pediatr, který zná dítě od narození. Nelze opomenout ani dokončení první strukturální přeměny. Dítěti se kolem šestého roku mění postava a hlava v poměru k tělu není už tak velká, hrudník je protažený, trup zploštělý a dochází také k větší odolnosti vůči infekcím a nemocem (Pugnerová, Dušková, 2019, s. 15).

POZNÁVACÍ FUNKCE

K tomu, aby dítě zvládlo čtení, psaní, počítání, je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a také dostatečná rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech. Vyhodnotíme, zda se dítě vývojově vyrovná vrstevníkům, nebo za nimi zaostává. Pokud kognitivní schopnosti u dítěte zaostávají, je obvykle vhodný odklad školní docházky. Těmto dětem by měla být věnována zvýšená péče. Můžeme se setkat s dětmi, které zaostávají pouze v jedné oblasti. V takovéto situaci se snažíme dítě motivovat k činnosti, jenž konkrétní oblast rozvíjejí. Setkáme se i s dětmi, které mají mimořádné nadání a svými schopnostmi převyšují věk. Mají větší vědomosti, čtou nebo píšou. V těchto případech je možné zahájit školní docházku před dovršením šesti let. Danou situaci je potřeba také zvážit, jelikož nějaká složka vývoje může být nedostatečně vyvinuta (např. grafomotorika). V takovémto případě by nebyl předčasný vstup do školy vhodný.

Do skupiny kognitivních předpokladů řadíme tyto schopnosti: – řeč, sluchové a zrakové vnímání, vnímání prostoru a času, vizuomotoriku, grafomotoriku a v neposlední řadě také základní předmatematické předpoklady.

PRÁCESCHOPNOST

Dítě, které dokáže využívat při výuce svoje mentální předpoklady, dílčí schopnosti a dovednosti, potřebuje mít zájem o učení a chuť poznávat. Důležitá je také schopnost

záměrné koncentrace pozornosti na daný úkol. Uvědomění si, že musí úkol dokončit. Některé děti se dokáží delší dobu soustředit na úkol a naopak také velmi rychle ztrácejí koncentraci, odbíhají a odmítají pokračovat. Stává se, že se dítě nevydrží koncentrovat ani u hry, reaguje na okolní podněty a nedokáže se soustředit. Školní práce klade nároky na všechny kvality pozornosti a vyžaduje i odolnost vůči rušivým vlivům.

Důležitá je při vstupu do školy také míra určité samostatnosti. Chystání si věcí, orientace v pomůckách nebo úkolech.

Právě práce schopnost je podmíněna vyzářlostí nervové soustavy a též úzce souvisí se zralostí osobnosti. Proto je velmi podstatné vést dítě k respektování daných pravidel, podporovat jeho samostatnost, trvat na plnění zvolených povinností (úklid hraček, pomoc v domácnosti), spolupracovat s ostatními a umět se vyrovnat s tím, že ne vždy se vše vydaří, a i přesto umět vytrvat.

OSOBNOST

Nejprve je důležité si připomenout, že každé dítě je jiné, a tak je třeba k němu také přistupovat. Právě to, jak dítě dokáže ve škole fungovat, závisí na jeho schopnostech a dispozicích, ale také na tom, jak dokážeme porozumět jeho povaze. Při vstupu do školy se od dítěte očekává emocionální stabilita, odolnost vůči neúspěchu a určitá míra sebeovládání. Právě v těchto oblastech jsou značné rozdíly. Máme děti, které jsou emocionálně vyrovnané, ke všemu přistupují beze strachu a neúspěch je neodradí, a na druhé straně máme děti, jsou stydlivé, bojácné, neúspěch je odradí od další činnosti a nedokážou se s ním vyrovnat.

Důležité je také začlenit se mezi vrstevníky, zvládat s nimi komunikovat a umět přijímat pravidla, respektovat je a zároveň dávat najevo svoje potřeby (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 2-7).

3 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST

Pojem školní zralost je někdy chybně zaměňován s pojmem školní připravenost, i když jsou to pojmy rozdílné.

Můžeme tedy říci, že pojem školní připravenost je komplexní charakteristika zahrnující biologickou i psychickou úroveň dítěte. Také sem patří dispozice, které se vytvoří na základě učení a působením konkrétního sociálního prostředí. Dítě by mělo zvládnout určitou socializační úroveň (vhodně se chovat k učitelům, umět s nimi komunikovat a být vhodně motivováno k učení (Průcha, 2008, str. 241). Školní připravenost je aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte po všech stránkách, který je potřebný pro zvládnutí školní práce. Je důležité, aby rodiče při hodnocení školní připravenosti úzce spolupracovali s učitelkou mateřské školy, s pediatrem a případně i s pracovníky pedagogicko-psychologických poraden. Dítě musí být sledováno komplexně, jelikož dochází k hodnocení jeho fyzického a zdravotního stavu, psychické připravenosti a též k hodnocení sociální a citové úrovně (Bednářová, 2006).

Fyzická připravenost

Pod pojmem fyzická připravenost si představíme především celkový fyzický a zdravotní stav, konkrétně výšku, hmotnost a přiměřený růst. Důraz je kladen na to, aby dítě uneslo bez problémů školní tašku.

Nástup do školy je spojen s fyzickými změnami dítěte. Dětský chrup se mění za trvalý a dochází ke změnám v proporcích postavy. Míra únavy se zmenšuje. Dítě nepotřebuje spát či odpočívat po obědě.

Psychická připravenost

Psychická připravenost je velmi důležitá. Kvalita myšlení, vnímání a schopnost udržet pozornost je dána psychickou zralostí, která je ovlivňována zráním centrální nervové soustavy. Zrání probíhá velmi individuálně.

Sociální a citová připravenost

Základním projevem sociální a citové připravenosti je schopnost dítěte odloučit se během pobytu ve škole od rodičů, dokázat respektovat jiného dospělého a vyvinout přiměřené úsilí k tomu, aby zvládlo dokončit činnost, která ho nebaví.

3.1 ŠKOLNÍ NEPŘIPRAVENOST

Pokud se dítě v některé výše zmíněné oblasti vyvíjí pomaleji nebo není schopno zahájit školní docházku, dochází k tomu v důsledku:

- nezpůsobilosti (ta je trvalá - snížení intelektu, psychické postižení)
- rozdílného kulturního stavu rodiny (děti cizinců, sociálně slabých rodin)
- nezralosti (proces zrání je dočasně zastaven nebo zpomalen a později se objeví)

Předškolní vzdělávání může výrazně ovlivnit fyzický vývoj dítěte. Aby docházelo k přiměřenému fyzickému vývoji, je důležité v mateřské škole dodržovat podávání kvalitní pestré a vyvážené stravy, dostatečný pobyt venku a dodržovat základní hygienické návyky. Důležité je zařazovat pravidelné pohybové aktivity tak, aby docházelo k rozvoji hrubé motoriky. Koncem předškolního věku dochází ke zlepšování pohybových dovedností a k lepší koordinaci pohybů. Díky tomu dítě lépe zvládá pohybové dovednosti (např. skok přes překážky, házení a chytání míče). Pokud dochází ke správnému rozvoji hrubé motoriky, vyvíjí se správně i jemná motorika (Bednářová, 2006).

3.2 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Školní docházku lze odložit o jeden rok, ve výjimečných případech o dva roky. Je dokázáno, že u dětí, jež byly nevyzrálé pro vstup do základní školy a po souhlasu rodičů i jim byl schválen odklad školní docházky, došlo po roce v mateřské škole ke zlepšení ve všech sledovaných oblastech a děti byly výkonnější. K tomu ovšem dojde pouze v případě, že bude dítěti v mateřské škole věnována intenzivní péče, zaměřená na

nedostatky. Často to bývá grafomotorika, problémy s výslovností, soustředěností nebo pracovním tempem (Kléglová, 2003).

Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší věku šesti let. Zákonný zástupce se musí dostavit k zápisu k plnění povinné školní docházky do základní školy i v případě, že chce požádat o odklad povinné školní docházky. Dítě se osobně k zápisu dostavit nemusí. O odložení povinné školní docházky může rodič požádat již při zápisu. Žádost se podává řediteli základní školy písemně a musí být doložena doporučujícím posudkem příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa (pro tyto potřeby je dostačující doporučení praktického lékaře proděti a dorost).

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/>

4 GRAFOMOTORIKA U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Pro psaní, kreslení i malování jsou důležité psychické i motorické činnosti, které pod sebou skrývá pojem grafomotorika (Otevřelová, 2016). Jak uvádí Kutálková (2014, s. 117), grafomotorika je cizí slovo, které nemá konkrétní český ekvivalent, proto si pod tímto pojmem představíme pohyby nutné pro psaní. Je to část jemné motoriky a psychických funkcí, potřebná při psaní i kreslení. Grafomotorika se využívá i při diagnostice psychických stavů, procesů a při diagnostice nemocí jedince (Dvořáková a kol. 2015, str. 84). Vliv na ni má duševní vyspělost, zrakové i prostorové vnímání, paměť, laterality a úroveň hrubé a jemné motoriky (Bednářová, Šmardová, 2010). Kvalitní grafomotorika se opírá o vyzrálou hrubou motoriku, motorickou koordinaci, postupném vývoji hybného systému paže, ruky až k prstům a důležitost je také kladena na koordinaci jemných pohybů zápěstí, prstů a ruky. Z grafického projevu můžeme vyčíst i aktuální emoční stav dítěte, souhru a úroveň všech prvků mozkové činnosti a také vyzrállost psychiky dítěte. Napodobování je pro děti běžnou činností a proto se setkáváme s tím, že děti rády napodobují úchop tužky. Z hlediska psychomotoriky jde o soubor psychomotorických činností, jež dítě vykonává při kreslení a především při psaní (Dvořáková a kol. 2015). Vyzrállost psychiky, úroveň mozkové činnosti a také aktuální emoční stav dítěte můžeme posuzovat podle grafického projevu. Návěst psaní začíná až v první třídě. Příprava na psaní patří do mateřské školy, do předškolního období. Děti rády napodobují chování dospělých a nejen proto také napodobují úchop tužky a významný vliv mají i ostatní předškoláci (Otevřelová, 2016).

Pokud není grafomotorika a jemná motorika u dítěte předškolního věku vyzrálá, setkáváme se s tím, že dítě nevyhledává aktivity, u nichž je potřeba obratnost a koordinace jemných pohybů (stavebnice, rukodělné činnosti, mozaiky). Pokud s těmito aktivitami přijde do styku, bývá v nich méně obratné. Dále může být méně obratné při sebeobsluze a při každodenních činnostech, nevyhledává kreslení, malování, linie kresby jsou kostrbaté, čára je vedena nerovnoměrně, neplynule. Kresba je na rozdíl od vrstevníků celkově chudší a shoduje se s kresbou mladších dětí (Bednářová, Šmardová, 2015).

4.1 VÝVOJ GRAFOMOTORIKY

Přibližně od tří let až do nástupu dítěte do školy dochází v oblasti grafomotoriky a celkového výtvarného procesu k významným změnám. Před nástupem do školy dochází u dítěte ke koordinaci jemných pohybů ruky, dítě zpřesňuje pohyby a ty jsou cílenější a koordinovanější. V předškolním věku ovlivňuje pohyblivost a přesnost pohybů rychlost při skákání, běhání a hrách s míčem. Snížená pohyblivost a zručnost ovlivňují výběr činností. Pokud je dítě neobratné nebo u dané činnosti nejisté, přestane ji nějakou dobu vyhledávat (Bednářová, Šmardová, 2011). Jemná motorika se rozvíjí během běžných každodenních sebeobslužných činností a při práci s různými materiály nebo nástroji. Ruku v ruce jde s rozvojem hrubé motoriky uvolňování kloubů a horních končetin. Pokud dochází k rozvoji jemné motoriky, rozvíjí se myšlení tak společně s tím dochází k přesnějšímu grafomotorickému znázornění. Dítě nejprve nekreslí to, co vidí ale to co zná. Nejprve to jsou bezobsažné čmáranice a až posléze dochází k pojmenování obsahu. Poté postupně přichází období symbolické, kdy linka přechází v obrazce a symboly.

Dítě si vytváří grafické typy, kdy si znak spojuje v představě s konkrétním předmětem nebo řadou. Jedním grafickým typem je znázornění postavy. První hlavonožec se objeví tehdy, když dítě dokáže uzavřít kruh. Ke kruhu posléze přidá končetiny a další části těla. Tímto začíná chápat vztah mezi sebou a okolím. Postupně přibývají další grafické typy. Nejčastěji to jsou zvířata s lidskými vlastnostmi. Poté dítě kreslí domy nebo stromy, také se snaží znázornit předměty v prostoru. Nejprve se vznášejí po stránce, ale už ke konci předškolního období si dokáže utřídit plochu pro své obrazce a rozezná zem, prostor a nebe (Dvořáková a kol. 2015).

4.2 VÝVOJ KRESBY LIDSKÉ POSTAVY

Děti nejčastěji zobrazují lidi. To, jak dítě zaznamená lidskou postavu, je proces, který probíhá podle pravidla progresivní diferenciacce. Postupuje se od jednodušších po výstižnější výtvoř.

Vývojově prvním stádiem zobrazení člověka je hlavonožec, který je považován za počáteční fázi lidské postavy a objevuje se u dětí kolem tří let. Hlavonožec je kreslen bez důležitých detailů, a pokud jsou nějaké znázorněny, mohou být špatně umístěny.

Hlavonožec je tvořen kruhem, který představuje hlavu (Vágnerová, 2017). Hlava může nést nějaké rysy obličeje. Nejprve to jsou oči, poté ústa a jako poslední je znázorňován nos. K hlavě jsou následně přidávány čáry, které představují nohy.

V období kolem čtvrtého a pátého roku začíná dítě rozlišovat hlavu a trup. Ruce a nohy jsou umístěny správně, ale jsou kresleny pouze jednou čarou. Nohy jsou znázorněny pomocí dvou čar. Pomocí oválu, kruhu nebo trojúhelníku může být znázorněn trup.

Kolem šestého roku dochází ke zdokonalování končetin a objevuje se i krk. Hlava a obličej jsou znázorněny se všemi detaily. Dítě v tomto období začíná rozlišovat i postavu muže a ženy.

V sedmi letech dochází k dalšímu zdokonalování postavy. Z ramen vychází paže a nohy jsou blíže u sebe a sbíhají se v rozkroku (Říčan, Krejčíková, 1997).

Celkově můžeme říci, že kresby děvčat jsou kresleny s větší pečlivostí (Vágnerová, 2017).

4.3 GRAFOMOTORICKÉ CVIKY

Grafomotorické listy připravujeme pro každé dítě individuálně, podle jeho konkrétních potřeb a nabízíme mu pomoc různými způsoby. Vysvětlíme dítěti, kudy má vést čára, dobré je použít velké archy papíru nebo použijeme prstové barvy. Můžeme dítě nechat pouze obtahovat předem dané čáry. Pokud vidíme, že cvičení dětem jde, hledáme těžší úkoly. Pečlivě zvolíme obtížnost úkolů a vybereme tu pravou obtížnost třeba tím, že zmenšíme papír nebo zvýšíme počet opakování. Důležité je každý nový tvar nejdříve zkusit společně jen prstem do vzduchu, pak ho dítě obkreslí a nakonec ho zkusí samo bez předlohy. Můžeme začínat třeba půlmetrovým formátem a pozvolna můžeme zmenšovat, podle toho, jak se dítěti pohyb daří. Jelikož se psané písmo skládá z čar, elips, smyček a vlnovek, mělo by dítě tyto prvky co nejvíce procvičovat formou hry (ležatou osmičku s dětmi procvičíme tak, že chlapci budou „jezdit po dráze“ a děvčata si budou „tvořit mašli“ (Pugnerová, Dušková, 2019). Před nástupem do školy by dítě mělo zvládat svislé čáry, vodorovné čáry, šikmé čáry, samostatné tečky a také kresbu kruhu. Nemělo by mít problém zvládnout horní i dolní oblouček, různé spirály, vlnovky a ovály. K nejtěžším útvarům patří horní a dolní smyčka (Otevřelová, 2016).

Rodiče předškolních dětí se snaží, aby jejich předškolák byl do školy připravený, a kupují mu nejrůznější písanky pro prvňáčky. Děti psaní do řádků nejde. Je znát, že mu chybí ještě rok pro vstup do školy. Právě poslední rok je důležitý pro další vývoj. Rodiče tím nezáměrně způsobí to, že si po nezvládnutí úkolů dítě bude myslet, že je to ve škole velmi těžké, a přestane se těšit (Kutálková, 2010)

Kruh

Začínáme tím, že uvolňujeme zápěstí pomocí kruhového pohybu. Základem je klubičko o velkém průměru. Dítě si zkusí pohyb prstem ve vzduchu nebo obtahuje kolečko, které mu nakreslíme na papír. Poté zkusí tvar přenést na papír. Nejde o pravidelně kruhový tvar ale o rytmický pohyb kreslící ruky. Důraz je kladen na hladkou, neroztřesenou čáru. Motivem může být kroužící auto, motorka nebo včelka létající nad kytičkou. Po zvládnutí pokračujeme velkým kruhem, který zkusíme zaplňovat do středu (zmenšujeme průměr). Dále můžeme s dětmi zkusit kroužení na obě strany. To už je pohyb, do něhož se zapojuje podstatně více svalů než při běžném kreslení. Pokud zvládá dítě předešlé cviky, můžeme zkusit další krok, a to je postup od malého kroužku k velikému. Pokud je pohyb uvolněný a čára hladká, můžeme rozmístit více klubiček po celé ploše. Můžeme také střídat směr, a to z toho důvodu, aby dítě bylo připraveno na to, že ne všechna písmena se začínají psát na stejnou stranu.

Ovál

Pokud dítě do břez zvládá krouživý pohyb, může začít pracovat na zvládnutí kruhu. Právě kruhový tvar je základem písmen. Začínáme svislým oválem, poté přecházíme na ležatý ovál a končíme šikmým oválem.

Oblouček

Oblouček je trochu obtížnější než krouživý pohyb. Malujeme kopečky tam a zpátky (jako když děti skáčou přes kaluže nebo hází míč). Stejně trénujeme i mističky (motivací může být kyvadlo, houpačka). Postupně obloučky zmenšujeme.

Osmička

Jelikož je osmička obtížná, začínáme ji malovat přes celý papír. I když ji dítě obtahuje, má problém v místě překřížení. Dobré je při trénování zařadit hru na řidiče (jedeme rovně, odbočit je zakázáno a hrozí nám pokuta).

Rovná čára

Čára shora dolů, kolmá na řádek, vodorovná čára zleva doprava a šikmá čára shora dolů jsou dalšími milníky v kresbě a jistotě ovládnout tužku. Malé prohýbání čáry nevadí. Všimáme si roztřesené nebo hodně zprohýbané čáry, která ukazuje, že dítě nekreslí uvolněně. Těžší bývá čára vedená zdola nahoru (motivací může být růst kytky) a šikmá čára shora nahoru (Kutálková, 2010).

4.4 VIZUOMOTORIKA

Vizuomotorika znamená spolupráci zrakového vnímání s pohybem a k jejímu rozvoji dochází během celého vývoje dítěte, aniž by si to vůbec uvědomovalo. Dítě potřebuje to, co vidí, uložit do zrakové paměti a poté propojit s pohybem ruky a prstů (Otevřelová, 2016). Souhra je velmi důležitá, aby dítě mohlo kreslit a později psát (Bednářová, Šmardová, 2015). Nejen proto je velmi důležitá zraková paměť. Předškoláci si funkci dobré vizuomotoriky uvědomí až ve škole, když nejsou písmenka tam, kde by měla být. Proto je důležité již ve školce rozvíjet vizuomotoriku a snažit se o její automatizaci. Tímto můžeme zabránit neplynulosti tahů při psaní, zvýšenému tlaku na podložku nebo špatnému sklonu písma.

4.5 KRESBA

Kresba je nejpřirozenějším projevem dítěte a můžeme z ní vyčíst mnohé informace. Sdělí nám více ohledně grafomotoriky nebo úchopu tužky. Pomůže nám odhalit vizuomotorické klady nebo nedostatky. Nejčastějšími tématy dětské kresby jsou lidská postava, dům, kytky, slunce a auto. Právě z toho důvodu využíváme tato témata k diagnostice dítěte. Kresba začíná přípravným obdobím, kam řadíme motanice, čmáranice, počátky tvarů a různých čar, a poté přichází období hlavonožce. Rozeznat hlavu, končetiny a trup

dokážeme okolo pěti let. Během šestého roku si všímáme dalších detailů (Otevřelová, 2016).

4.6 LATERALITA

Lateralita představuje soubor odchylek párových orgánů v souměrnosti organismu. Orientujeme se podle střední roviny těla a sledujeme lateralitu oka, ucha a ruky nebo nohy. Který orgán člověk používá, zjistíme pomocí zkoušek lateralit. Můžeme se setkat s leváctvím, praváctvím a ambidextrií, což znamená, že člověk používá při činnostech pravý i levý orgán. Lateralita nám sdělí, jak fungují mozkové hemisféry a která z hemisfér má při činnostech převahu. Dominance ovlivní dominantní používání orgánu, se kterým se nám více daří, a druhý slouží jako pomocný. Rodiče by měli vědět, že leváctví není žádná nemoc a nikdy není vhodné přeučování. Přeučování dítěti nepomůže, právě naopak se může později potýkat např. s neurotickými poruchami (tiky, koktání). Leváků je ve společnosti přibližně 10% a v pravolevé společnosti to nemají vůbec jednoduché.

Dítě má během svého vývoje období, kdy střídá nebo používá obě ruce stejně nebo jednu ruku více. Před nástupem do školy by mělo být jasné, jakou ruku bude prvňáček k psaní používat. Učitelka má v mateřské škole mnoho příležitostí k určení pravorukosti či levorukosti. S dětmi pracuje soustavně a delší čas. Lateralita se vyvíjí a je běžné, že dítě během čtvrtého roku začne používat střídavě obě ruce. Učitelka by si měla zaznamenávat, jakou ruku dítě využívá k různým činnostem (kreslení, hlášení, otvírání dveří), jakou rukou drží lžici nebo jak drží příbor.

4.7 SEZENÍ U STOLU

Předškoláci by měli zvládat sezení u pracovního stolu. Pohodlné sezení je důležité k tomu, aby se dítě soustředilo na požadované činnosti (např. psaní) a také tím zamezíme jeho únavě. Na prvním místě musí být vytvoření pracovních návyků a poté přichází na řadu motivace ke správnému sezení. Důležité je také vytvoření správných pracovních podmínek. Tady je na místě individuální přístup, který bere v potaz potřeby jednotlivce.

Dítě by mělo sedět tak, aby byla obě chodidla pevně na zemi a kolena svírala úhel 90 stupňů. Celá záda by měla být opřena a na židli by měly spočívat dvě třetiny stehen. Tímto zajistíme stabilitu těla a zamezíme potížím s jeho držením. Roli hraje také výška desky stolu, jež by měla být tak vysoko, aby ruce opřené o stůl tvořily v lokti pravý úhel. Pouze tak může dítě sedět rovně (Otevřelová, 2016). Vhodná je i mírně šikmá deska stolu. Děti nemají tendenci si na ni lehat s lokty daleko od sebe (Kutálková, 2010). Dále se udává, že by vzdálenost očí a desky měla být v rozmezí 25 až 30 centimetrů (Otevřelová, 2016).

4.8 ÚCHOP TUŽKY

Nejpohodlnější a nejběžnější úchop využívá tři prstů. Na prostředníku tužka leží, ukazovák a palec ji shora přidržují. Ostatní svalstvo ruky je uvolněné a díky tomu dochází ke snadné manipulaci s tužkou do různých směrů (Kutálková, 2010). Od tří let věku se snažíme u dětí aplikovat tzv. špetkový úchop tužky, kdy se stejně jako při solení používají tři prsty. Prsty, které drží psací pomůcku, nesmí být pokrčené, prohnuté ani křečovitě. Tužka je uchopena tři až čtyři centimetry od zastrouhaného hrotu a délka tužky by neměla přesáhnout kožní řasu mezi ukazováčkem a prostředníčkem. Důležitý je také úhel mezi ramenem a koncem tužky. Ten by měl být 45 stupňů. Pro nácvik správného úchopu je dobré používat trojhranné tužky a pastelky. Využívat také můžeme různé nástavce, které se na tužku nebo pastelku nasunou. Základem správného úchopu je vytrvalý nácvik, motivovaná slovní instruktáž a motivace dětí ke správnému úchopu. Dobré je k motivaci využít příběh (Otevřelová, 2016).

Pokud dítě správně sedí a kreslí si, tužka míří přibližně někam za rameno. Nemělo by na tužku příliš tlačit. Špatné je křečovité držení a zápěstí pevně přitisklé k podložce (dítě kreslí jen prsty). Kreslení na velkou plochu (nejlépe svislou) slouží jako řešení při pevně přitisknutém zápěstí. V tomto případě je vhodné dát dítěti tlustou voskovku a samo by mělo využít celou plochu papíru. Pokud se tak nestane, upozorníme ho na velké místo, které mu zbylo.

Čím je dítě menší, tím větší by mělo mít formát papíru na psaní. Nejlepší je nekonečná role nebo balicí papír (Kutálková, 2010).

Úchop tužky u leváků

Úchop psacích potřeb je u leváků stejný. Rozdíl je v tom, že u leváků rozlišujeme dva možné způsoby psaní – horní a dolní oblouk.

Pokud dítě tlačí tužku před sebou, jedná se o dolní způsob psaní. V naší společnosti se píše zleva doprava a dochází tak k zakrývání napsaného textu. Druhým způsobem je tedy horní způsob psaní, kdy ruka je jakoby nad písmenem a otáčí se dolů. Ruka je opřena o hřbet, posouvá se po papíře a dochází ke snížení tlaku na tužku. Dítě vidí, co napsalo (Otevřelová, 2016).

5 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem výzkumu v mé bakalářské práci je zjistit úroveň grafomotoriky dětí předškolního věku na vybraných MŠ. Jedná se o pětileté a šestileté děti z vybraných mateřských škol. K výzkumu jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkum.

Jak uvádí Hendl (2005), neexistuje jediný obecně uznávaný způsob jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. Jedinečnost výzkumu spočívá v tom, že na začátku si určí výzkumník téma a výzkumné otázky, které jdou upravovat v průběhu výzkumu, sběru dat i analýzy dat. Proto se někdy kvalitativní výzkum považuje za pružný výzkum. V jeho průběhu nevznikají jen výzkumné otázky ale i hypotézy a rozhodnutí.

5.1 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit úroveň grafomotoriky u dětí předškolního věku. Proto jsem si zvolila následující výzkumné otázky:

- Jak předškolní děti z vybraných škol zvládají držení těla?
- Jak předškolní děti zvládají úchop psacího náčiní?
- Jak jsou děti připraveny v oblasti grafomotoriky pro vstup na základní školu?

Cílem mé bakalářské práce je:

- Zjistit, jak předškolní děti zvládají držení těla během grafomotorické činnosti.
- Zjistit, jaký úchop mají předškolní děti během grafomotorické činnosti.
- Zjistit, jak jsou předškolní děti připraveny na vstup do základní školy z grafomotorického ohledu.

Pro výzkum k mé bakalářské práci jsem si nakonec zvolila šest dětí. Všech šest dětí je předškolního věku. Tři děti v té době navštěvovaly Mateřskou školu Neurazy a tři děti Mateřskou školu v Plánici.

Konkrétně se jednalo o tři chlapce a tři dívky ve věku šesti let. Jednalo se o heterogenní třídy. Děti jsem si vybrala po delším pozorování jejich činnosti během grafomotorických chvilek.

K výzkumu jsem zvolila pracovní listy, které s předškolními dětmi děláme běžně v naší mateřské škole.

5.2 HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

1	Dítě zvládá samo bez problémů
2	Dítě zvládá s malou pomocí
3	Dítě zvládá s pomocí
4	Dítě nezvládá a nebaví ho zadané cvičení, nedokáže se soustředit
5	Dítě zadání nezvládá

5.3 POZOROVÁNÍ BĚHEM TVORBY GRAFOMOTORICKÉHO ZADÁNÍ

Během pozorování jsem se zaměřila na -

- Celkovou soustředěnost dítěte
- Pochopení pracovního listu a úkolu
- Úchop psacího náčiní
- Sed
- Vizuomotoriku

Během kresby zadané postavy jsem se zaměřila na –

- Prostorové uspořádání postavy
- Zobrazení jednotlivých částí těla
- Dodržování proporcí těla

5.3.1 POŽADAVKY NA HODNOCENÍ PRACOVNÍHO LISTU Č. 1

Pracovní list číslo 1 sloužil k procvičení uvolnění ruky. Zaměřila jsem se i na vizuomotoriku dítěte.

Hodnotila jsem:

- Rytmický pohyb
- Obtažení jedním tahem
- Nepřerušování tahu

5.3.2 POŽADAVKY NA HODNOCENÍ PRACOVNÍHO LISTU Č. 2

Úkolem pracovního listu č. 2 bylo dotvoření horního oblouku.

Hodnotila jsem:

- Plynulý pohyb
- Dodržení velikosti
- Dodržení vzdálenosti
- Provedení oblouků

5.3.3 POŽADAVKY NA HODNOCENÍ PRACOVNÍHO LISTU Č. 3

Pracovní list č. 3 spočíval v dotvoření spirál.

Zde jsem hodnotila:

- Dodržení směru
- Dodržení velikosti a vzdálenosti
- Plynulý pohyb

5.3.4 POŽADAVKY NA HODNOCENÍ PSACÍHO NÁČINÍ A DRŽENÍ TĚLA

Hodnotila jsem u všech třech pracovních listů a i u kresby postavy.

- Nadměrný přítlak na podložku
- Křečovitost
- Zvládnutí špetkového úchopu
- Poloha hlavy, zad a nohou
- Správné sezení

5.4 VYHODNOCENÍ GRAFOMOTORICKÝCH ÚKOLŮ

KRISTÝNKA

Kristýnce v době výzkumu bylo šest let a zatím neměla vyhraněnou ruku, kterou používá více.

Během prvního úkolu ruce v úchopu tužky střídala. To ale neměnilo nic na tom, že špetkový úchop měla nacvičený na obou rukách velmi dobře. Obtáhnout daný obrazec jí nedělal žádný problém. Tahem si byla jistá. Pohyb byl rytmický a nepřerušovaný. Vizuomotoriku má na dobré úrovni.

Pracovní list č. 2 už pro ni nebyl tak jednoduchý. Pohyb ruky byl plynulý. Velmi se snažila dodržet velikost všech obloučků, ale občas se jí to nezadařilo. Neměnila ani psací náčiní a tužku držela pouze v pravé ruce. Na zadaný pracovní list se soustředila, seděla správně. Záda měla rovná, nohy byly na zemi, lokty na stole a tělo bylo mírně nakloněno dopředu.

Pracovní list č. 3 byl pro ni nejtěžší. Pohyb se nedařilo udržet plynulý a velikost vzdálenosti nebyla vždy stejná. Směr Kristýnka dodržela vždy, nikdy nezačala od konce. Hodně se na úkol soustředila a bylo vidět, že se snaží.

Kresba postavy

Postavu tvoří vše, co ji tvořit má. Hlava je pokryta vlasy, obličej tvoří oči a ústa. Nos chybí. Krk spojuje hlavu s trupem. Vidíme dvě horní končetiny a dvě dolní končetiny. Postava má nakreslené šaty, které obsahují detaily. Celá postava je umístěna uprostřed papíru a je rozměrově malá. Ruce jsou krátké a hlava naopak velká.

Hodnocení

List č. 1	1
List č. 2	2
List č. 3	3
Postava	3

PETR

Petrovi během výzkumu bylo pět let, ruku měl vyhraněnou. Problém byl v sezení za stolem, chodidla měl opřené o židličku, ramena měl spíše v křeči. Zada byla prohnutá.

Pracovní list č. 1 byl pro Petra zvladatelný. Pohyb byl plynulý. K přerušení tahu nedocházelo. Problém byl s držním tužky. Úchop byl drátovitý. Vizuomotorika propojená nebyla. Pohyby končetin a zraku se lišily.

Pracovní list č. 2 už byl těžší. Plynulý pohyb nebyl zachován skoro vůbec. Petr nedokázal spojit tah a docházelo tak k přerušení tahu. Tužka byla držena v křeči. Velikost byla většinou dodržena.

Pracovní list č. 3 byl pro Petra nejvíce obtížný. Spirály se mu nedařily nakreslit. Směr byl dodržen, velikostně byly spirály větší. Vzdálenost ve spirálách byla odlišná. Úkol pro něho byl zdlouhavý, nezvládal se dostatečně soustředit. Měl tendenci neustále říkat zážitky ze včerejšího dne. Koukal se na ostatní děti, které byly na odchodu z mateřské školy. Každý zvonek dveří ho vyrušil.

Kresba postavy

Postava je spíše drobná, tvořena z hlavy, trupu a končetin. Chybí krk, prsty nejsou znázorněny, nohy zaujímají špatnou polohu. Na obličeji chybí nos a ústa. Postava nemá vlasy. Horní končetiny vycházejí z hlavy. Proporce realitě neodpovídají.

Hodnocení

List č. 1	2
List č. 2	3
List č. 3	3
Postava	5

PEPA

Pepovi bylo v době výzkumu pět let. Špetkový úchop ovládal a ruka byla vyhraněná.

Pracovní list č. 1 zvládl Pepa velmi dobře. Pohyby byly rytmické, tvořeny jedním tahem. Vizomotorika probíhala v pořádku, tahy byly uvolněné a tužka nebyla držena v křeči. Úchop byl špetkový. Tlak na tužku byl v pořádku.

Pracovní list č. 2 byl zvládnut hůře. Občas nebyla dodržena velikost a plynulý pohyb. Oblouky byly kresleny rychle, některé nesplňují velikost.

Pracovní list č. 3 byl pro Pepu obtížný, spirály kreslil spíše velké. Jsou viditelné velké mezery. Pohyb byl plynulý. Držení těla bylo správné, chodidla byla opřena o zem celou nohou, váha těla byla na celé ploše židli. Hlava mírně skloněná. Držení tužky nebyla křečovitá.

Kresba postavy

Postava odpovídá věku. Hlava s trupem jsou spojeny krkem. Postava má čtyři končetiny. Pepa se snažil znázornit ramena. Postava je poměrně větší. Jsou znázorněny knoflíky. Obličej obsahuje obočí, oči, nos a ústa. Prsty na horních končetinách jsou tři.

List č. 1	1
List č. 2	2
List č. 3	4
Postava	1

ELIŠKA

Eliška bylo šest let. Je velmi poctivá a snaživá. Všechny pracovní listy dělala s radostí. Úchop tužky byl správný. Sed u stolu byl stabilní. Chodidla byla opřena celou plochou o zem, ramena byla uvolněna, trup mírně nakloněn dopředu.

Pracovní list č. 1 byl zvládnut velmi dobře. Pohyb byl rytmický, obtahování bylo prováděno jedním tahem bez přerušení. Tlak na tužku byl přiměřený. Vizuomotoriku má propojenou.

Pracovní list č. 2 byl zvládnut velmi dobře. Elišku jako jedinou napadlo obtáhnout obloučky, které byly připravené na začátku papíru. Obtáhla je několikrát. Pohyb byl plynulý, provedení oblouku odpovídá vzoru, velikost byla dodržena. Eliška se na zadaný úkol soustředila. Úkol plnila delší čas.

Pracovní list č. 3 byl zvládnut také velmi dobře. Velikost dodržena nebyla. Vzdálenost je vyhovující. Pohyb byl plynulý. Tlak na tužku byl přiměřený.

Kresba postavy

Postava má vlasy, obličej tvoří oči a ústa. Nos chybí. Krk a končetiny jsou velmi tenké. Postava je dostatečně velká. Trup je vybarven. Přetahováno není.

List č. 1	1
List č. 2	1
List č. 3	1
Postava	1

VILÉM

Vilémovi bylo šest let. Špetkový úchop ovládá. Vzdálenost hlavy od psací plochy byla vyhovující. Tělo lehce nakloněné. Ramena byla ve stejné výšce.

Pracovní list č. 1 byl zvládnut rytmickými pohyby. Směr byl dodržen. Tah nebyl přerušován a byl prováděn rychlejším tempem. Tlak na tužku byl vyhovující. Špetkový úchop zachován.

Pracovní list č. 2 byl plněn s menší radostí. Pohyb byl plynulý. Velikosti i směr jsou různé.

Pracovní list č. 3 byl obtížný. Spirály byly kresleny rychle s malým nadšením. Spirála se uvnitř často dotýká nebo dokonce překřížuje.

Kresba postavy

Na první pohled zaujmou ruce, které jsou oproti zbytku postavy velmi velké. Na ruce je pět prstů. Hlava je vyobrazená i s detaily. Vlasů je málo. Nohy a ruce jsou oproti zbytku těla velmi tenké.

List č. 1	2
List č. 2	3
List č. 3	3
Postava	5

AMÁLKA

Amálce bude přesně za měsíc šest let. Držení tužky je osvojen. Ráda sama spíše vybarvuje. Vzdálenost hlavy od podložky byla v pořádku, ramena byla ve stejné výšce a trup dostatečně nakloněn.

Pracovní list č. 1 zvládla velmi dobře. Pohyby byly rychlé a přesné, tah byl nepřerušovaný a pohyb byl dostatečně rytmický.

Pracovní list č. 2 zvládla dobře. Poslední řádka se povedla nejméně. Pohyb byl plynulý, velikost byla z většiny dodržena. Oblouky byly provedeny dostatečně dobře.

Pracovní list č. 3 byl zvládnut velmi dobře, spirála byla velmi bohatě vyplněna. Směr byl dodržen a pohyb byl plynulý. Velikost nebyla dodržena.

Kresba postavy

Na první pohled nejvíce zaujmou vlasy. Postava je složena z hlavy, trupu a končetin. Ruka má každá jinou délku, nohy jsou široké. Postava má čtyři prsty.

List č. 1	1
List č. 2	2
List č. 3	1
Postava	3

6 SHRnutí VÝSLEDKŮ

Prvním cílem moji bakalářské práce bylo zjistit, jak předškolní děti zvládají držení těla během vypracování pracovních listů. Držení těla zvládali všichni na dobré úrovni. Petrovi dělal správný sed problém. Bylo třeba ho často upozorňovat, aby si sedl lépe.

Během mého šetření jsem přišla na to, že největší problém mají předškolní děti s kresbou postavy. Jak uvádí Mlčáková (2009), mezi pátým rokem přichází období realistické kresby. Nejlepší postavu zvládla nakreslit Kristýnka. Zaznamenala detaily na šatech. Právě detaily by měly být typickým znakem předškolního dítěte.

Vizuomotoriku mají v dostatečné míře rozvinutou všichni.

Co se týká úchopu psacího náčiní, pět z šesti dětí mělo vyhraněnou dominantní ruku. Pouze Kristýnka měla problém a tužku občas přendala do druhé ruky. Mlčáková (2009) uvádí, že za nesprávný úchop tužky považujeme všechny úchopy, které se liší od správné polohy prstů.

Řekla bych, že po stránce grafomotorické je všech šest předškoláků připraveno na vstup do školy.

Nejhorších výsledků dosáhl Petr, kterému dělal problém plynulý pohyb a udržení soustředěnosti. Ovšem je nutno říci, že má stále dostatek času se v daných oblastech zlepšit.

Nejlepších výsledků dosáhla Eliška, které se dařilo ve všech oblastech. Je to dáno i tím, že se dokáže na zadané úkoly velmi soustředit a má velkou snahu úkol dokončit co nejlépe.

Výsledky v grafomotorickém rozvoji splňovaly požadavky uvedené v knize *Školní zralost: Co by dítě mělo umět před nástupem do školy*. Postavy dětí odpovídaly daným normám, pouze u některých dětí byly odlišnosti (tři prsty, chyběl krk). Tyto rozdíly vznikají z toho důvodu, že dítě zatím vnímá svoje tělo jinak nebo má jinou mentální úroveň.

7 ZÁVĚR

Grafomotoriky předškolní dětí je velmi důležitá. Proto je třeba, aby byla v mateřských školách rozvíjena. Měla by být rozvíjena cíleně a individuálně. Proto jsem si vybrala pouze šest předškolních dětí, abych je během jejich práce mohla detailněji pozorovat. Rozvoj grafomotoriky je postaven i na úrovni jemné a hrubé motoriky. Proto je třeba i tyto oblasti dále rozvíjet.

Ke splnění cílů a zodpovězení výzkumných otázek jsem využila šetření v heterogenní třídě. Praktická část práce probíhala celkem měsíc. Předškolní děti jsem pozorovala i během jiných činností, protože i tam se grafomotorika projevuje. Před každým grafomotorickým cvičením jsem tužku položila nad papír doprostřed. Dítě by si mělo vybrat, jakou ruku zvolí.

Na to, jak se grafomotorika rozvíjí mají vliv učitelky i rodina. Je důležité, aby rodina k problematice přistupovala důležitě a aby dítě i doma mělo možnost a vhodné podmínky k práci na grafomotorických listech, které děti dostávají z mateřské školy úkolem domů

8 RESUMÉ

Tato bakalářská práce na téma *Školní připravenost v oblasti grafomotoriky dětí předškolního věku na vybraných MŠ* se zabývá školní připraveností v oblasti grafomotoriky předškolních dětí. Cílem bylo zjistit, jak předškolní děti zvládají úchop psacího náčiní, jaké držení těla zaujmají během grafomotorických cvičení a jak jsou z hlediska grafomotoriky připraveny na vstup na základní školu.

V teoretické části jsou objasněny pojmy školní zralost, školní připravenost, předškolní věk dítěte a grafomotorika. Je také charakterizován předškolní věk dítěte. Ve výzkumu jsou stanoveny cíle a pro jejich stanovení byl zvolen kvalitativní výzkum.

Klíčová slova: mateřská škola, grafomotorika, předškolní věk dítěte, školní připravenost, školní zralost, vývoj kresby

9 RÉSUMÉ

The bachelor's thesis entitled *School Readiness Relating to Graphomotor Skills in Preschool Children in Selected Nursery Schools* deals with school readiness in terms of graphomotor skills in preschool children. The thesis aims to identify how preschoolers manage the correct pencil grasp, what posture they have when doing graphomotor skills exercises and if they are ready for school in terms of graphomotor skills.

The theoretical section of the thesis describes key terms such as school maturity, school readiness, preschool age and graphomotor skills.

The research section explores the objectives of the thesis. The research method chosen to achieve these objectives is the qualitative research.

Keywords: nursery school, graphomotor skills, preschool age, school readiness, school maturity, drawing development

10 SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let. Brno: Computer Press, 2007. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní. Brno: Computer Press, 2006. Dětská naučná edice. ISBN 80-251-0977- 1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KLÉGROVÁ, Jarmila. Máme doma prvňáčka. Praha: Mladá fronta, 2003. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1020-1.

KUTÁLKOVÁ, Dana. Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3246-6.

OTEVŘELOVÁ, Hana. Školní zralost a připravenost. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026210924.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PUGNEROVÁ, Michaela a Ivana DUŠKOVÁ. Z předškoláka školákem. Ilustroval Martina VAŇKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0573-1.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. Dětská klinická psychologie. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1049-5.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. Dětská klinická psychologie. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-168-2.

ŠVINGALOVÁ, Dana. Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-697-0.

THOROVÁ, Kateřina. Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-333-9.

Internetové zdroje

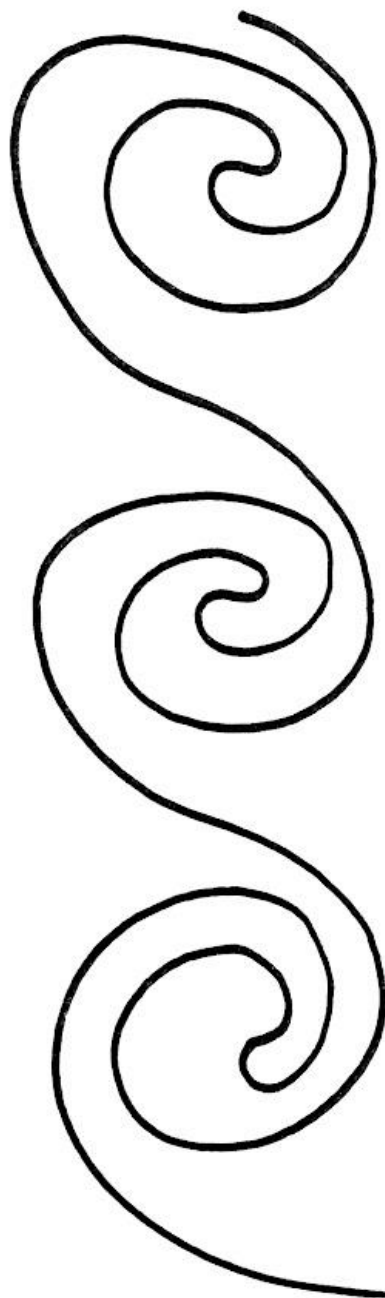
Ministerstov školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, 2019

[cit. 2022-04-12]. Dostupné z: www.msmt.cz

11 PŘÍLOHY

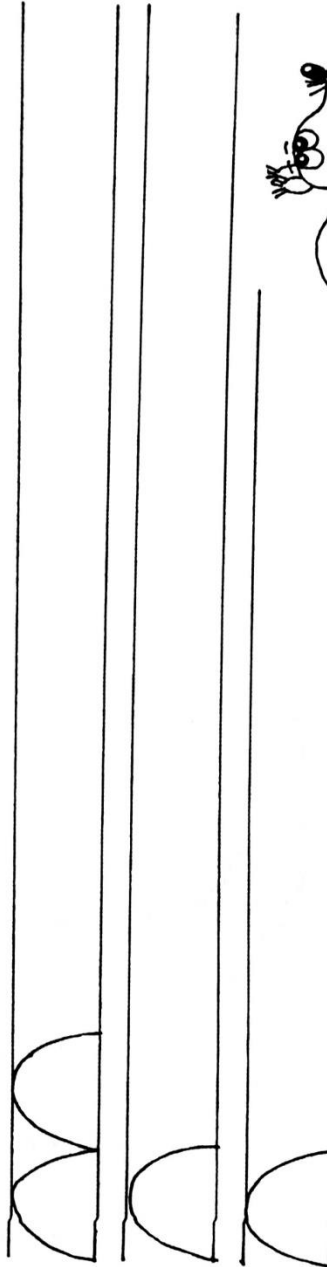
Pracovní list č. 1

Několikrát dotáhní.

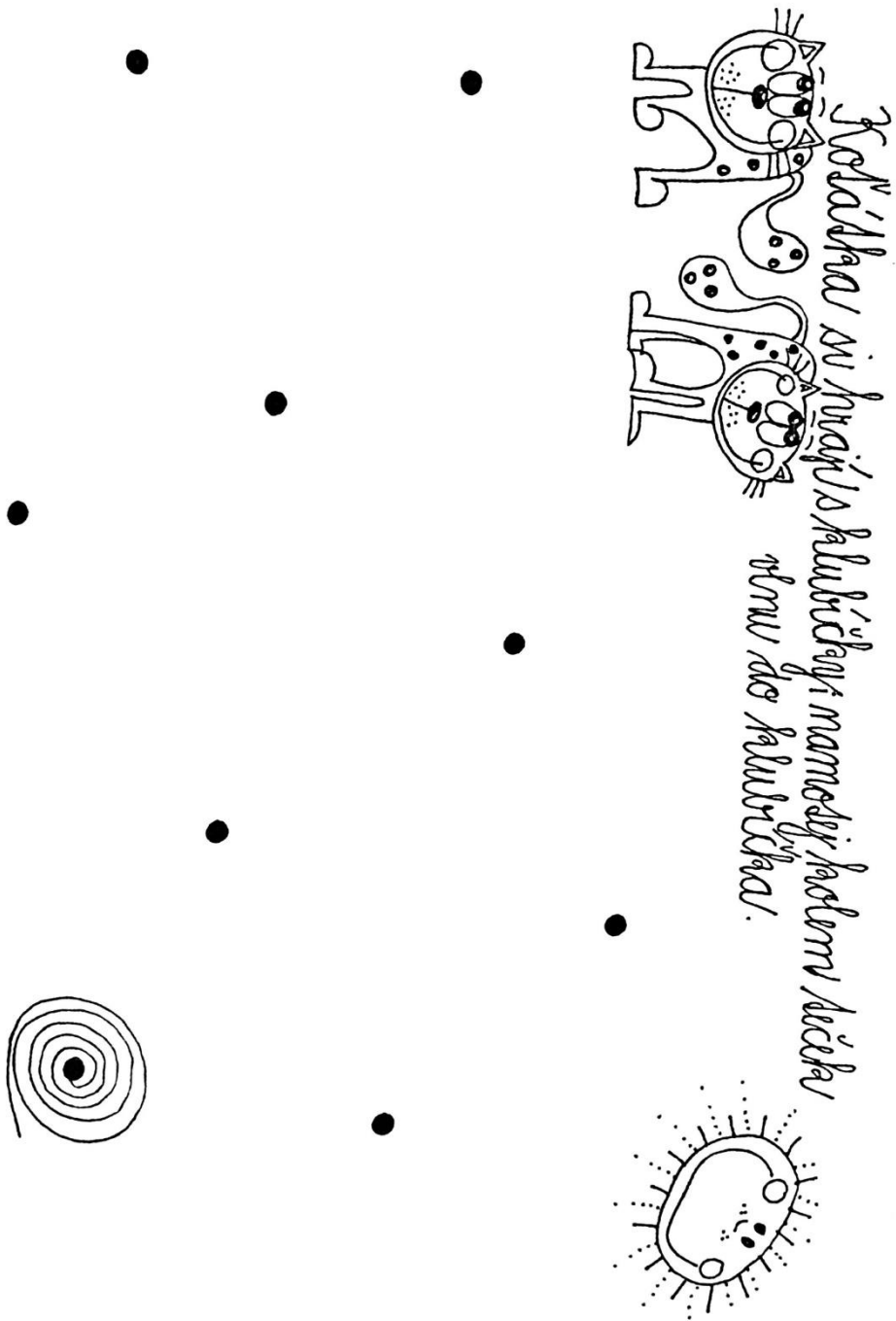

Pracovní list č. 2

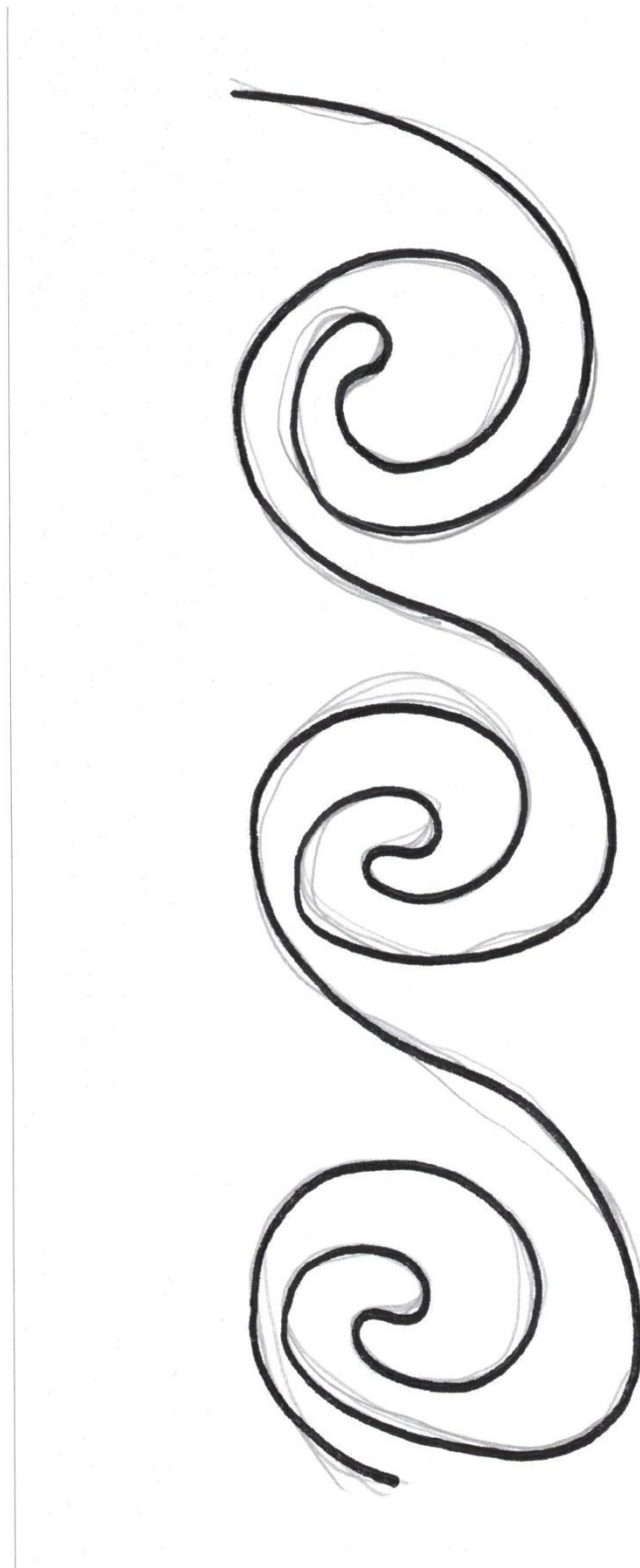
Pop a šok, nuuua šááá přes podoá.

Pracovní list. č 3

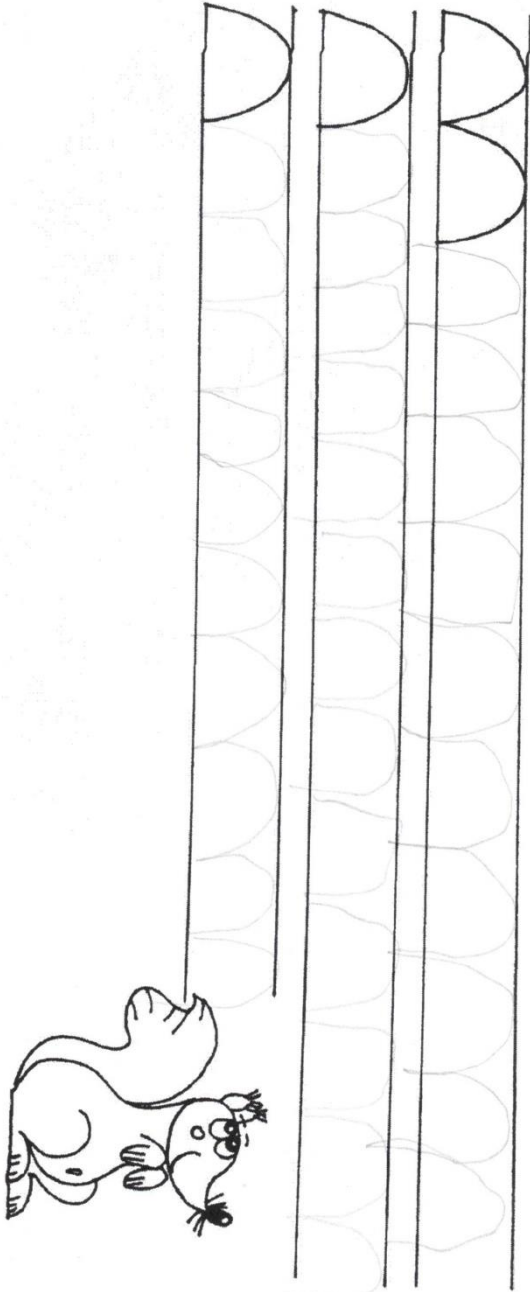
Grafomotorické listy - Kristýnka

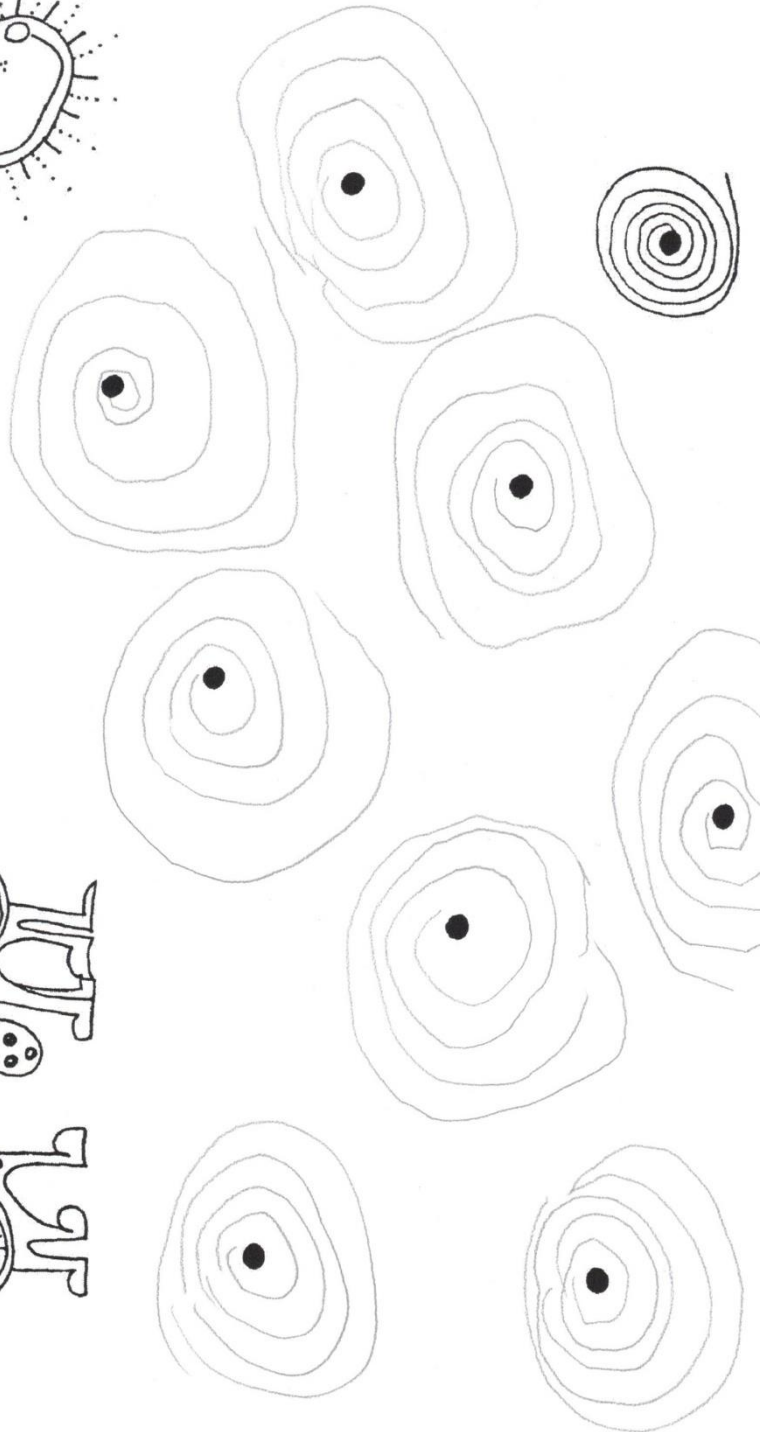
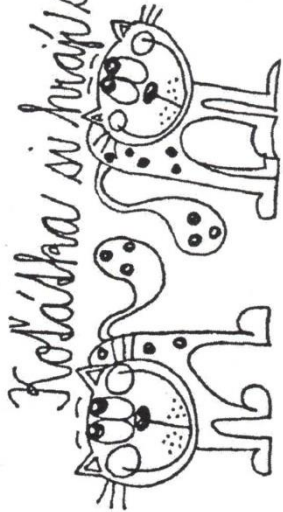
Nikolajevič oběťmi.

hop a šachy, moucha šachy máš podoba.

Kolářka si hraje s kulíčkami nanesenými kolem středů
vlny do kulíčků.

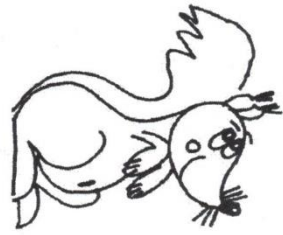

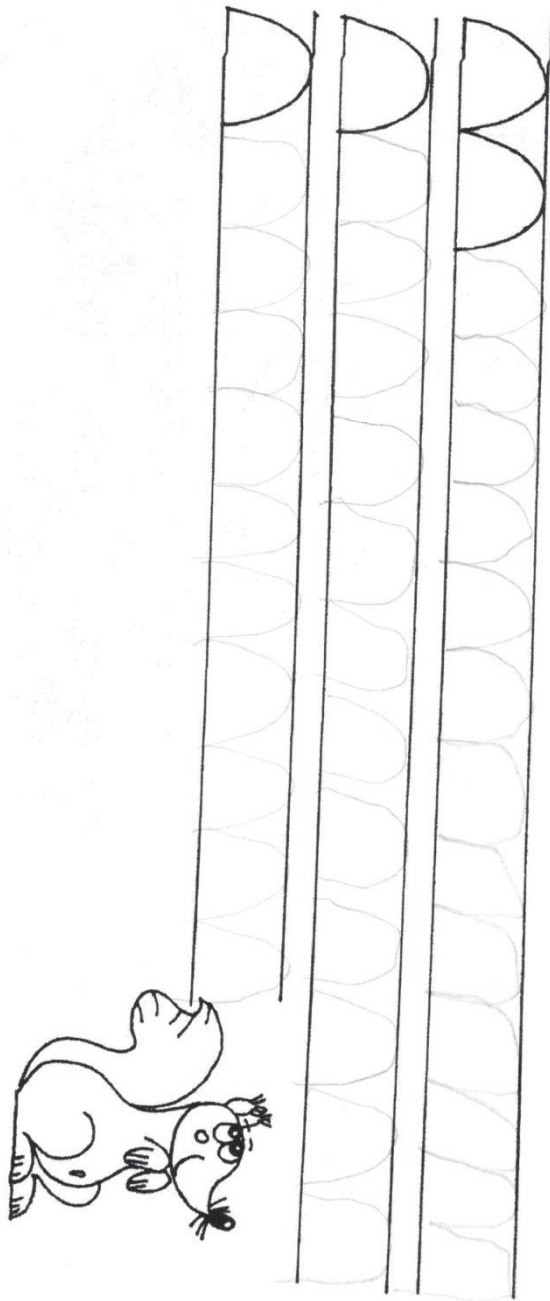
Grafomotorické listy - Petr

Nikolajevič Oskolnii.

hop a šachy, moucha a šačí píls podoba.

Podáčka si hraje klubíčkoví mamouš, kolem sebe
vnu do klubíčka.

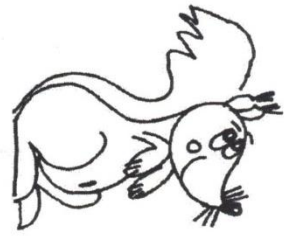

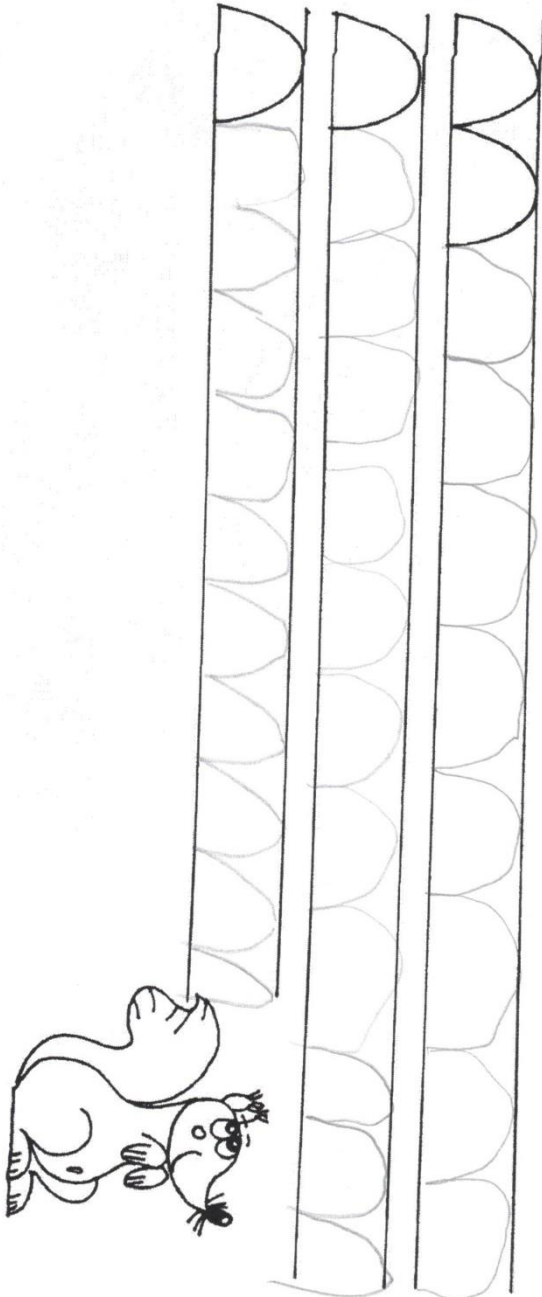
Grafomotorické listy – Pepa

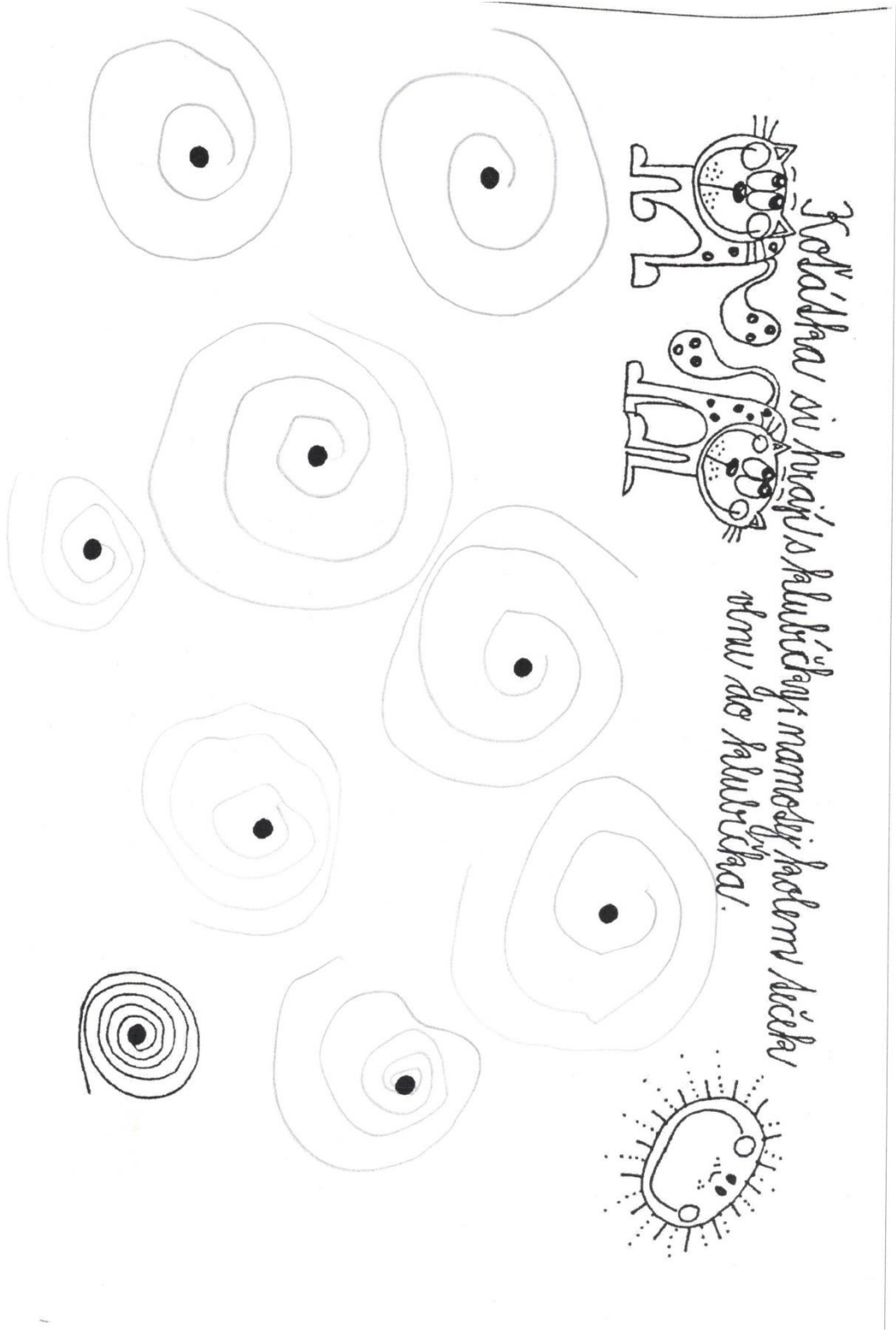
Někdy vás dotáhní.

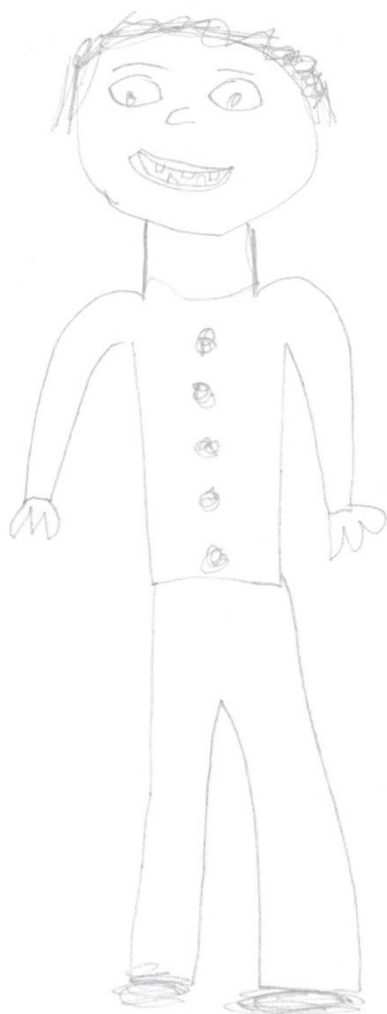

hop a šoch, moucha šačí pítá potok.

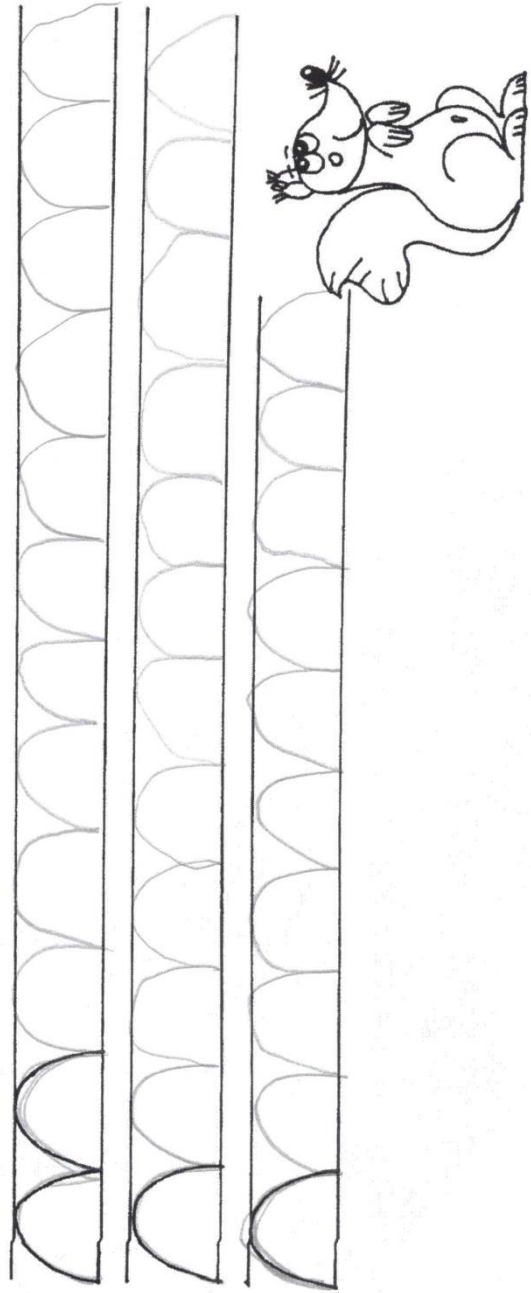

Grafomotorické listy – Eliška

Několikrát oběhmi.

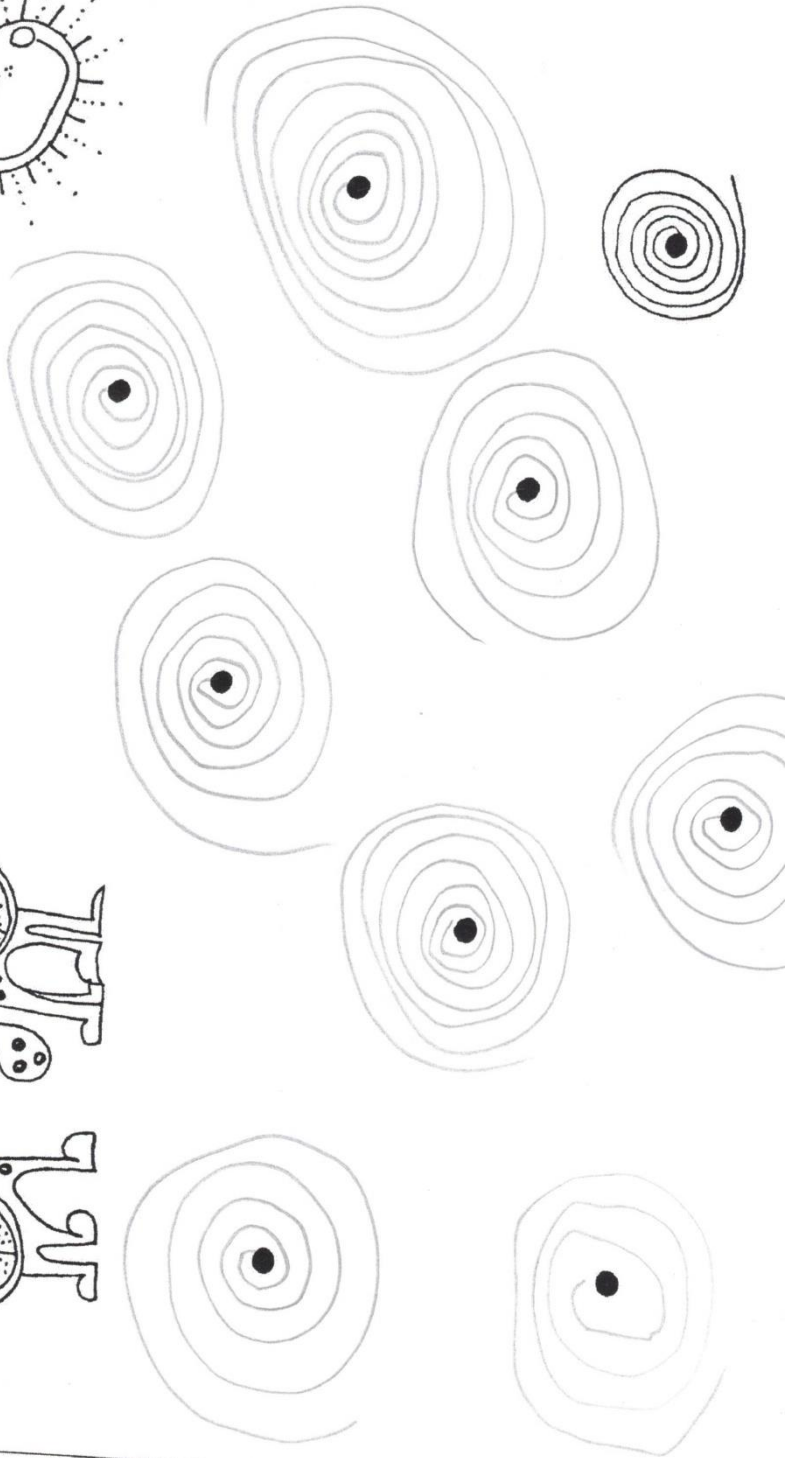
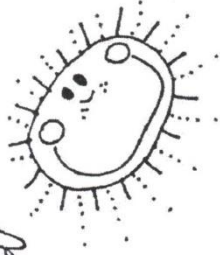

Doplni sloky, využívej šraňku přes potoky.

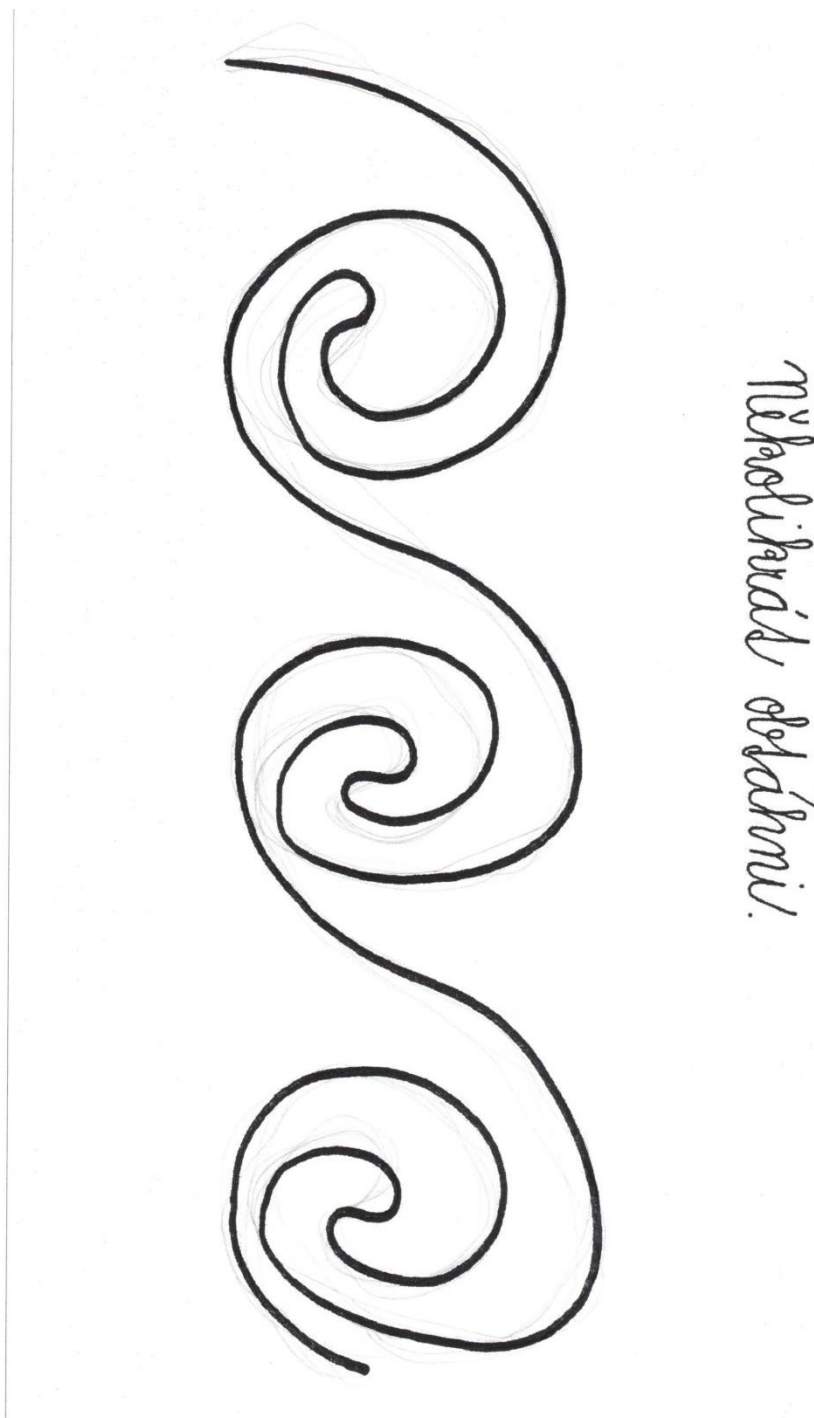

Kotátko si hraje s kulíčkami namosy kolem sebe
vnu do kulíčka.

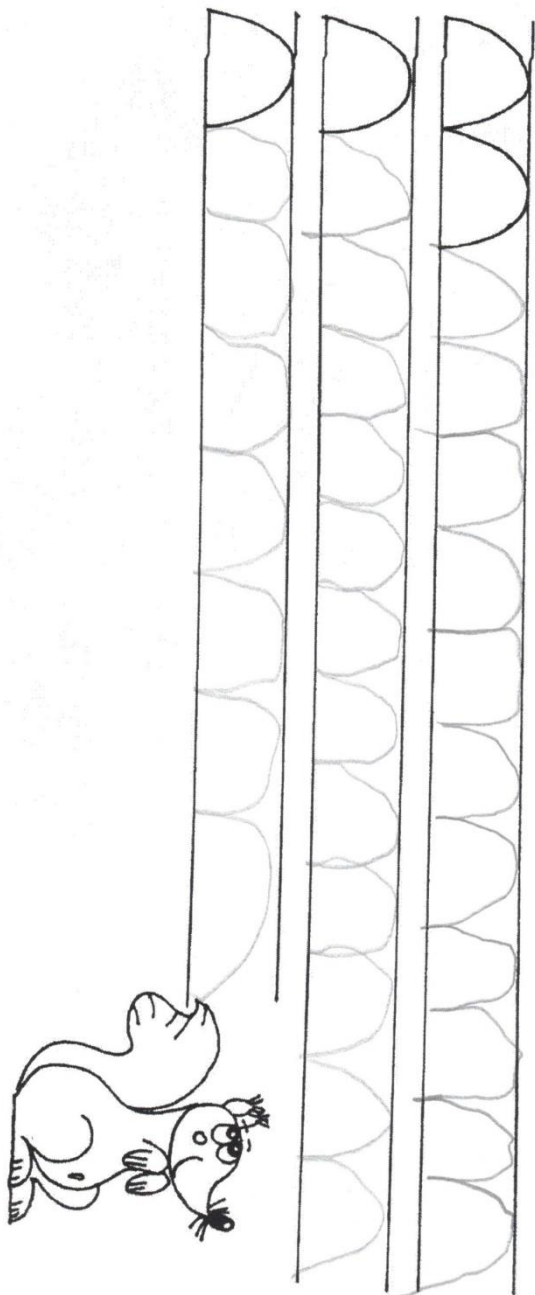

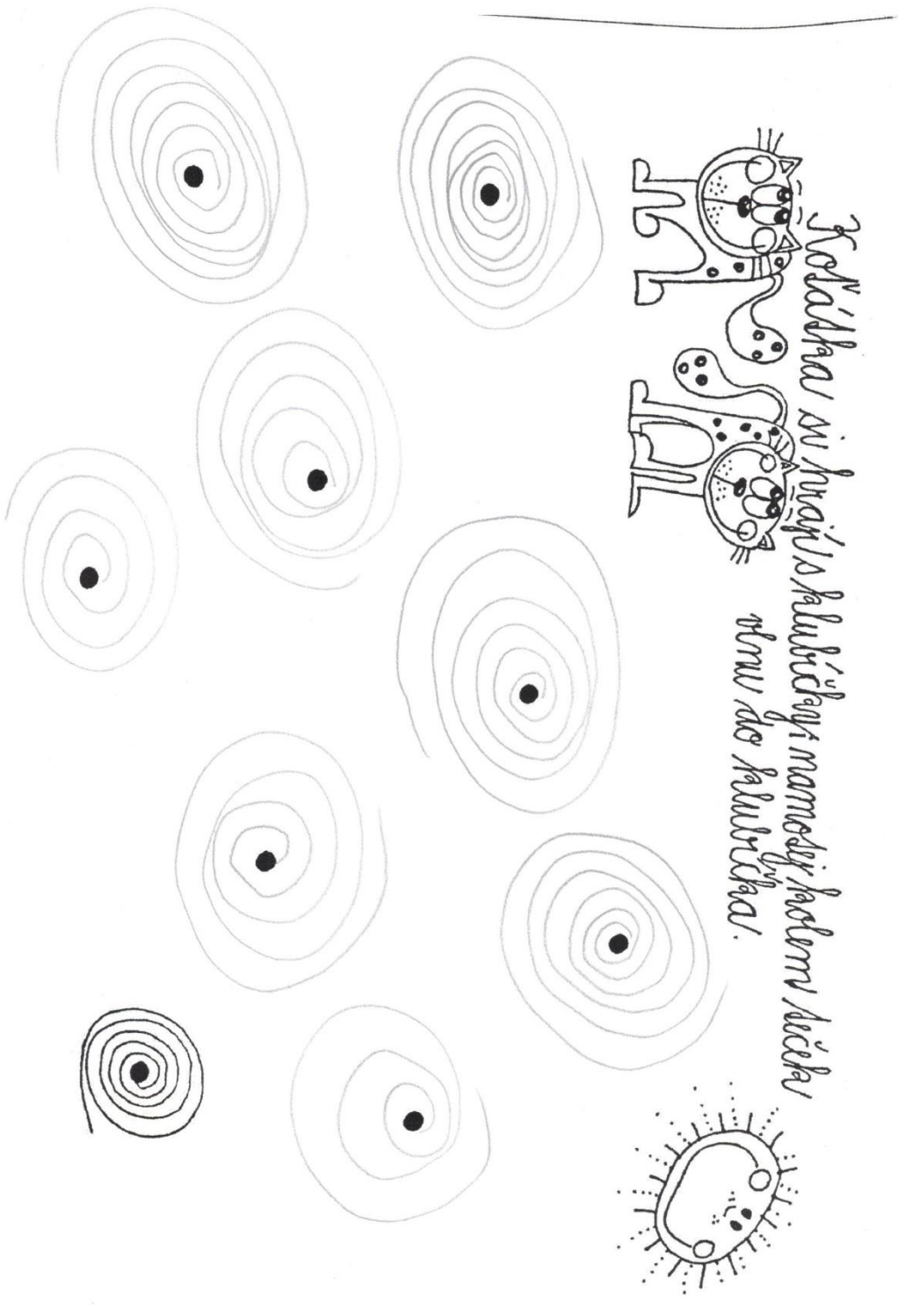
Grafomotorické listy – Amálka

hop a šaf, moucha šačí pils potok.

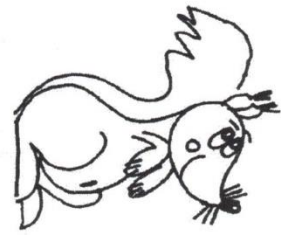

Grafomotorické listy – Vilém

Nový a starý, nová a stará píseň podoba.

